

OCTAVIAN C. TĂSLĂUANU ȘI CORPUL VOLUNTARILOR ROMÂNI DIN RUSIA

Constantin I. Stan

Octavian C. Tăslăuanu s-a născut la 1 februarie 1876 în comuna Bilbor, județul Harghita. Mama - Anisia, născută Stan, era țărăncă din Bilbor, iar tatăl, Ioan Tăslăuanu, provenea dintr-o veche familie preoțească de pe valea Tazlăului din Moldova. Octavian era al doilea dintre cei 11 copii ai preotului. A urmat clasele primare în satul natal și la *Sinclăuș*, iar gimnaziul între anii 1885-1889 la Gheorgheni. Începe să facă la Năsăud, Brașov și Blaj, încheindu-l în anul 1895. În 1896 lucrează la Bicaz ca ajutor de notar. După satisfacerea stagiului militar în 1898 se înscrie la cursurile Facultății de Litere și Filozofie a Universității din București, încheiate în 1902, deși tatăl său dorea să urmeze cariera preoțească¹.

Între anii 1902 și 1914 când este mobilizat cu gradul de sublocotenent în armata austro-ungară, Tăslăuanu activează la revistele "Lucafărul" și "Transilvania", precum și la *Astra* (ca secretar). El a luptat câteva luni pe frontul din Galiția, fiind rănit la 1 mai 1915. În același an trece granița pe la Mehădia, stabilindu-se la București. Aici publică volumul *Trei luni pe câmpul de război* iar un an mai târziu tipărește un altul: *Iora obuzelor scene și icoane de război*, inspirate din timpul luptelor de pe frontul galițian.

O dată cu intrarea României în război de partea Antantei în august 1916, Oct. C. Tăslăuanu s-a înscris ca voluntar în armata română, cu gradul de locotenent. Prin ordinul nr. 326 din 14 septembrie 1916 este numit traducător-informator pe lângă Centrul de Informații, condus de maiorul Gheorghe Popescu².

Paralel, O. Tăslăuanu s-a preocupat de organizarea corpului voluntarilor români prizonieri în Rusia, care să lupte pe frontul românesc. În acest scop, el a redactat și semnat împreună cu Vasile Lucaciu, Onisifor Ghibu, Ioan I. Nistor, Vasile C. Osvadă, Iorgu Toma și Dimitrie Marmeliuc un document intitulat *Memoriu asupra înființării Legiunii românilor subjugăți*, înaintat la începutul lunii septembrie 1916 Consiliului de Miniștri al României. Vorbind în numele zecilor de mii de refugiați din Transilvania și Bucovina, autorii declarau că "voim să luptăm parte activă la cucerirea pământului în care ne-au lăsat părinții și în care odihnesc părinții noștri". Prin aceasta, ei doreau să demonstreze urmașilor "că și românii din ținuturile subjugate au luptat alături de ostașii reatului pentru întruparea României Mari și că prin sângele lor au răscumpărat unitatea politică la care au visat veacuri întregi". Semnatarii memoriului cereau "înființarea de regimente ardeleni și bucovinene", care să se compună din foștii soldați români ai armatei austro-ungare, veniți în România în cursul războiului și din prizonierii români din Rusia. Aceste regimente s-ar putea organiza în cadrul corpurilor existente fie în corpuri noi. Autorii documentului precizau că numărul soldaților români ardeleni și bucovineni refugiați în țară este de cca 10-15 mii, iar al prizonierilor din Rusia trece de 100000, împreună ar da deci două corpuri de armată³.

Memoriul a avut o importanță deosebită în acele împrejurări, el exprimând dorința fermă a refugiaților ardeleni, bănățeni și bucovineni aflați în România și a prizonierilor români din Rusia de a lupta cu arma în mână pentru întregirea țării. Documentul avea deci o valoare morală și politică, el nu a avut însă ecou. De aceea, doi reprezentanți ai voluntarilor români din Rusia: Victor Deleu și Vasile C. Osvadă au adresat un memoriu similar generalu-

lui Prezan, în care solicitau, din nou, constituirea unităților de voluntari⁴, dar nici acest document nu a avut rezultatul scontat.

Cu toate acestea, românii refugiați din Transilvania și Bucovina aflați la Iași au continuat demersurile în vederea organizării voluntarilor români în țările aliate. Martor al acestor momente, Octavian C. Tăslăuanu consemna în amintirile sale că la începutul anului 1917, redacta și înainta autorităților române *Memoriul asupra înființării Legiunii Românilor subjugați*. Documentul arăta că “organizarea legiunii se impune din punct de vedere politic, psihologic și se întemeiază pe principiul de dreptate (...) și de libertate dictat de voința popoarelor ce o alcătuiesc, statul austro-ungar nu este decât o sumă de nedreptăți, inegalități și asupriri, care nu constituie o necesitate istorică”. Documentul sublinia, de asemenea, că “din rândurile foștilor cetățeni ai monarhiei dualiste, se constituie o clasă care se ridică cu armele în mâini pentru a o dărâma și desființa”. În aceste legiuiri s-ar exprima răspicat voința colectivă a foștilor cetățeni oprimați ai imperiului bicefal de a dizolva statul austro-ungar. În memoriu se fac propuneri pentru organizarea legiunii. Ea trebuie să cuprindă un birou central, care să urmărească înrolarea românilor din Transilvania, Banat și Bucovina aflați în România, Rusia, SUA și Italia. Regimentele ardelenice urmau să fie grupate mai întâi într-o divizie, apoi într-un *Corp legionar al românilor subjugați*. Acest corp trebuia să fie comandat de un ofițer superior din armata română numit la propunerea Marșalului Cartier General Român de către regele Ferdinand. Comandamentul cuprindea: 1. Biroul Intendenței și al Personalului; 2. Biroul Recrutării; 3. Biroul Organizării și Instrucției⁵. Documentul nu a avut ecou imediat.

Atitudinea autorităților civile și militare române se explică prin faptul că desfășurarea operațiunilor militare, retragerea în Moldova, cu cortegiul ei de lipsuri și suferințe au făcut ca problema Corpului Voluntarilor români să fie amânată. Armata română nu dispunea de cantități suficiente de echipament, armament și muniție. Pierderile în acest domeniu în campania din vara și toamna anului 1916 erau enorme. De asemenea, transportarea și echiparea voluntarilor români din Rusia necesita timp, fonduri și mijloace de deplasare, care nu erau la îndemâna autorităților române.

Guvernul român și MCG au încredințat prin ordinul nr. 1192 din 23 februarie 1917 generalului Constantin Coandă misiunea de a organiza Corpul Voluntarilor români din Rusia, având ca șef de stat major pe Lt. colonelul Pietraru. Tot acum a fost elaborat, potrivit lui O. C. Tăslăuanu, un *Proiect de organizare a Corpului Voluntarilor români din Rusia*, care prevedea: 1. Constituirea unei comisii mixte româno-ruse de recrutare a voluntarilor. 2. Organizarea de câmpuri de instrucție (timpul afectat acestei activități fiind de 1 1/2 - 2 luni). 3. Folosirea majorității voluntarilor în infanterie⁶.

Voluntarii români din Rusia se concentrează în tabăra de la Darnița, lângă Kiev, unde frigul și alimentația precară le creau probleme. Cu toate acestea, mii de voluntari se deplasau spre Darnița. Sever Bocu, martor din Iași al acestor evenimente, scria: “Și fără alt ordin de mobilizare decât cuvântul său, fiii Ardealului și Banatului aleargă cete-cete și șuvoaie, făcând la Kiev, armata de dezrobire a voluntarilor”⁷.

La 10/23 aprilie 1917 în cadrul adunării Corpului de Voluntari s-a hotărât elaborarea unui Manifest. La această primă adunare a fost aleasă o comisie pentru redactarea manifestului formată din dr. Victor Deleu, dr. Octavian Vasu, dr. Nicolae Nedelcu, dr. Gavril Iuga, dr. Vasile Chiroiu, dr. Trifan Ghilezan (avocat), Simion Gocan și Emanoil Isopescu (profesor). Rolul principal în redactarea manifestului l-a avut dr. Pompiliu Nistor. Acest document, intitulat *Manifest al voluntarilor români, ardeleni și bucovineni*, purta 500 de semnături și a fost aprobat de Adunarea voluntarilor români de la Darnița în 13 aprilie 1917. Apelul exprima

angajamentul voluntarilor români din Rusia de a continua lupta armată pentru înfăptuirea reîntregirii naționale “de a uni tot poporul, tot teritoriul românesc din monarhia Austro-Unagară în una și nedespărțita Românie liberă și independentă”. Semnatarii manifestului consideră insuportabilă dominația, care trebuie înlăturată. Ei își bazau acest punct de vedere pe comunitatea de limbă, viață politică, cultură: “noi care în limbă și cultură, în structura socială, în întreaga noastră ființă etnică și politică formăm un trup unic și nedespărțit cu toate celelalte părți constitutive ale națiunii române, cerem cu voință nestrămutată încorporarea noastră la România liberă, pentru a forma cu ea un stat național românesc (...). Pentru acest ideal ne punem în cumpănă tot ce avem, viața și averea noastră, femeile și copiii noștri (...), ne oferim brațele și sângele nostru tânăr și generos pentru întruparea idealului nostru. Sângele nostru nu se va vărsa în zadar. Credem ferm că între viitoarele state fericite naționale și democratice va fi și România tuturor românilor”⁸.

Declarația de la Darnița a avut un ecou deosebit în țară și peste hotare, ea fiind tradusă în limbile rusă și franceză. Documentul a fost trimis la 23/27 aprilie 1917 guvernului provizoriu rus, comitetelor muncitorești ale soldaților din Petrograd, Moscova și Kiev, ziarelor și revistelor rusești, organizațiilor naționale cehe, sârbe, polone și rutene din Rusia.

Declarația de la Darnița a avut un puternic ecou și în rândurile voluntarilor români aflați în Rusia. O. C. Tăslăuanu consemna în memoriile sale că la 14 mai 1917, un grup dintre ei a adresat Marelui Stat Major al armatei române un memoriu în care cerea ca toți prizonierii din Rusia care sunt înscrși ca voluntari pentru arma română să fie concentrați într-un lagăr comun. Totodată, ei își reafirmă dorința nezdrușcinată de a lupta în rândurile armatei române cu scopul înfăptuirii dezideratului național, în cuvinte deosebit de expresive: “Un singur ideal ne-a condus, un singur ideal ne conduce! Victoria! Sfințenia idealului nostru pretinde ca orice fire a neamului zdrobit să-și facă datoria”⁹. În aceste împrejurări, lt. colonelul Pietraru și Constantin Diamandi ministrul României la Petrograd, au făcut noi demersuri în lunile aprilie - mai 1917 pentru crearea corpului de voluntari. S-a stabilit ca voluntarii în tabără să fie transportați treptat în țară. Aici au fost luate toate măsurile necesare. Pe lângă Ministerul român de război s-a creat “Serviciul central al voluntarilor români de peste hotare”, care avea ca atribuții organizarea și recrutarea voluntarilor aflați în Rusia. Totodată a fost elaborat și aprobat regulamentul de funcționare al Comandamentului corpului legionar al românilor subjugăți. Pe lângă Marele Stat Major al armatei române s-a creat Biroul ardeleni - bucovineni (prescurtat A.B.)¹⁰. În noile condiții s-a trecut la echiparea și pregătirea primului batalion de voluntari români din Rusia în vederea trimiterii lui în țară. Această acțiune a durat zece zile, organizatorii reușind să înlătore obstacolele intervenite. Amintindu-și de aceste momente febrile, O. C. Tăslăuanu nota în amintirile sale: “Cu toată lipsa de mijloace, întrucât eram la începutul organizațiunei, cu toate greutățile ce am întâmpinat, am reușit să pornesc în sera zilei de 3 iunie sub comanda maiorului Aldescu din armata română un tren special cuprinzând 116 ofițeri și 1200 de soldați complet echipați”¹¹.

Primul batalion de voluntari a plecat din Kiev în seara zilei de 3 iunie 1917, iar a doua zi în jurul orei 17, trenul a ajuns la Chișinău, unde i s-a făcut o primire entuziastă. După trei zile de drum, în după amiaza zilei de 7 iunie 1917, voluntarii ardeleni - bucovineni au sosit la Iași într-o atmosferă sărbătorească. Erau prezenți ministrul de război Vintilă Brătianu, șeful marelui Stat Major al armatei - generalul Constantin Prezan, generali, ofițeri, poetul Octavian Goga. În numele întregii armate române, generalul Prezan a rostit un cuvânt de bun sosire¹². Consemnând această mișcătoare primire, un ziar al vremii scria: “Urale entuziaste se ridică în aer când trenul se oprește în fața peronului. Din fiecare vagon răspund glasurile călduroase ale voluntarilor. E un moment de profundă emoție. Privirile și ochii

umezi spun mai mult ca oricâte cuvinte¹³.

În dimineața zilei de 8 iunie, pe câmpul de instrucție al Brigăzii a III-a a Corpului I armată, numit "Moara de vânt", a avut loc solemnitatea depunerii jurământului în frunte cu Ion I. C. Brătianu, cu președintele Senatului - Porumbaru și al Camerei - V. Gh. Morțun, numeroși parlamentari, primarul orașului, poetul Octavian Goga, generalii Berthelot, Scherbacev, Prezan.

În după amiaza aceleiași zile, istorica Piață a Unirii a fost martora unei impunătoare manifestații. Aici au vorbit: I.I.C. Brătianu, O. Goga, I. Nistor, V. Deleu și N. Iorga. Ei au subliniat semnificația deosebită a acestui eveniment, care prefigura înfăptuirea României Mari.

Aflat pe front, O. C. Tăslăuanu a primit cu satisfacție sosirea primului batalion de voluntari transilvăneni și bucovineni în Iași. El a scris un articol intitulat *Către noii ostași ardeleni*, pe care l-a publicat în paginile ziarului *Neamul Românesc* din 22 iunie 1917. Autorul preciza că ardelenii aflați pe front au primit evenimentele ce se derulau în capitala provizorie a României cu mare satisfacție căci, "o rază de bucurie ne-a înseninat sufletele încercate, întărindu-ni-le în credința căreia ne închinăm de la începutul războiului european. Inimile noastre v-au strâns în brațe cu dragoste ca pe niște vechi și buni tovarăși de fapte de care am fost despărțiți multă vreme (...). Ochii noștri s-au înnourat de lacrimi când am citit că ați sosit în strămoșia colțului de pământ românesc în care ne-au ghemuit nădejtile". Semnatarul articolului adresa un cuvânt de bun venit cămarazilor sosiți sub flamurile naționale, pentru a căror apărare, timp de zece luni de zile au sângerat mii de ardeleni, pentru biruința cărora mai luptă fără preget miile care au mai rămas". O. C. Tăslăuanu a reliefat apoi, că prin voluntarii sosiți la Iași a fost prezent întreg Ardealul în capitala provizorie a României. "Ceata noastră, a celor care au slujit până acum cu credință steagurile românești a fost toată la sărbătoarea mare ce ne-a încheiat într-un singur trup și suflet pentru toate vremurile". În final, autorul articolului a evidențiat semnificația primului batalion de voluntari ardeleni bănățeni și bucovineni "Venirea voastră, dragi și norocoși tovarăși de arme, a luminat cerul nădejdilor noastre ale tuturor. Ea înscrie o nouă epocă de vitejie în istoria poporului nostru, care astăzi arde de o singură dorință de a merge înainte¹⁴.

După sosirea primului batalion de voluntari au venit în Iași și alte unități. În Rusia este trimisă și misiunea militară a voluntarilor români, condusă de maiorul Victor Cădere. La sfârșitul lunii septembrie 1917, refugiații ardeleni aflați în Iași au adresat un nou memoriu referitor la organizarea Legiunii românilor subjugăți, fără a primi răspuns favorabil. De aceea, Victor Deleu și Octavian C. Tăslăuanu au luat legătura la 9 octombrie 1917 cu colonelul Stârcea, adjutant regal, care i-a informat că ideea diviziilor, a legiunilor nu a fost aprobată de Suveran, ci numai constituirea de regimente ale voluntarilor ardeleni și bucovineni. O. C. Tăslăuanu consemna peste ani în memoriile sale referitor la acest demers: "Luni dimineața (9 oct. 1917) am luat pe Deleu și ne-am dus la colonelul Stârcea. Ne-a comunicat că ideea diviziilor (a legiunilor) nu a fost aprobată de M. S. regele, dar a aprobat înființarea de regimente ale voluntarilor ardeleni și bucovineni. Ne-a rugat să ne mulțumim deocamdată cu atât și că mai târziu se vor înființa și diviziile¹⁵. În Rusia au fost înființate: Corpul voluntarilor români și serviciul prizonierilor români, condus de lt. col. Petraru. De asemenea au fost organizate trei regimente: 1. Turda, 2. Alba Iuliă, 3. Avram Iancu: la 13 oct. 1917, Marele Cartier General Român a hotărât înființarea Corpului voluntarilor cu sediul la Hirilău, iar la 4-17 noiembrie comanda fiind încredințată colonelului Marcel Olteanu¹⁶.

Crearea Corpului voluntarilor a avut o semnificație istorică majoră. Surprinzând importanța acestui eveniment, Tăslăuanu aflat pe front, scria că ea reprezintă: "Opera sufle-

tului ardelenesc a conștiinței naționale ardelenene, care a fost trează pretutindeni unde s-a găsit. La înființarea organizației militare a ardelenilor au colaborat multe energii și nimeni nu poate pretinde exclusivitatea meritului de a-l înfăptui. Îmi revendic însă partea de merit care mi se cuvine, de colaborator la realizarea acestei opere. La 1 sept. 1916 (stil nou) am propus și eu în scris (...) și tot eu am lucrat la Onești la memoriul și regulamentul. În urma intervențiilor mele la Iași în octombrie 1917 s-a aprobat în baza memoriului prezentat de mine, înființarea de unități ardelenene. Aceasta este partea mea de colaborare la Corpul voluntarilor ardeleni și bucovineni pe care nu pot permite să o treacă sub tăcere cei ce știu acest lucru și cărora le place să se laude cu vrednicia altora¹⁷.

Lovitura de stat din Rusia, condusă de Lenin, a creat mari probleme României, deoarece armata rusă nu a continuat operațiunile militare alături de Antantă, semnând armistițiul de la Brest-Litovsk la 20 noiembrie - 3 decembrie 1917 cu Puterile Centrale. Generalul Scerbacev, comandantul forțelor ruse de pe frontul românesc a trimis o scrisoare în aceeași zi feldmareșalului Mackensen și arhiducelui Iosif, prin care propunea începerea tratativelor pentru încheierea unui armistițiu cu trupele române pe frontul românesc în orașul Focșani. A doua zi, el a informat comandamentul român în legătură cu demersurile sale. Relevând acest lucru, O. C. Tăslăuanu preciza în memoriile sale că în cursul nopții de 20/21 noiembrie 1917 (stil vechi) "rușii au întrebat comandamentul nostru dacă trimitem și noi parlamentari pentru încheierea unui armistițiu. Li se răspunde că nu avem nici un ordin. Azi 3 p.m. de la Corpul 30 Armată rusă a plecat pe Valea Uzului o delegație compusă din 20 ofițeri și 3 soldați ruși ca să predea un plic Arhiducelui Iosif și mareșalului Mackensen. Ofițerul nostru de legătură raportează că delegația rusească a fost bine primită și dusă cu automobilul până la cartierul Diviziei 70 honvezi, unde a predat plicul¹⁹.

La 21 noiembrie 1917, Consiliul de Miniștri al României a hotărât încheierea armistițiului pentru toate trupele române și ruse care operau pe frontul cuprins între Nistru și Marea Neagră. Tot cu acest prilej a fost stabilită componența delegației române condusă de generalul Alexandru Lupescu, subșeful Marelui Stat Major al Armatei, însoțit de trei colonei, care urmau să trateze condițiile armistițiului, precizându-se că acesta are un caracter pur militar, excluzând considerațiuni politice²⁰.

În urma tratatelor la 26 noiembrie / 9 decembrie 1917 a fost semnat la Focșani armistițiul între armatele ruse și române de pe frontul românesc pe de o parte, și armatele germano-austro-ungare, bulgare și turce operând pe același front, pe de altă parte. Armistițiul avea un caracter provizoriu, ambele părți fiind reciproc obligate să anunțe reluarea ostilităților cu 72 de ore înainte de reînceperea lor, să înceteze toate operațiunile terestre și aeriene, se interzice trimiterea de patrule, consolidarea pozițiilor, slăbirea unităților pe front prin retrageri individuale sau colective. De asemenea, intrarea în zona neutră era interzisă²¹.

La 2 ianuarie 1918, la Oradea a avut loc ședința de constituire a Comitetului Național al Românilor subjugăți din Monarhia Austro-Ungară, din care făcea parte și Octavian C. Tăslăuanu. El reprezenta, alături de Victor Deleu, Sever Bocu și Mihai Popovici, corpul voluntarilor români. Președinte a fost ales George Baiulescu, fost primar al Brașovului după intrarea armatei române în Transilvania, iar secretar general a fost desemnat O. C. Tăslăuanu²².

La începutul anului 1918, situația din Rusia se deteriorează și mai mult, România trecea prin momente grele. La 29 ianuarie / 10 februarie 1918, Ion I. C. Brătianu și-a prezentat demisia iar în aceeași zi s-a constituit un guvern prezidat de generalul Alexandru Averescu. Noul cabinet a început tratativele de pace cu inamicul. Situația devenea foarte grea pentru voluntarii ardeleni și bucovineni aflați în țară, deoarece mulți dintre ei fuseseră condamnați

la moarte în contumacie pentru trădare de patrie. Relevând acest lucru, O. C. Tăslăuanu scria în memoriile sale că "Dacă România va semna pacea, și (voluntarii n.n.) vor fi pradă monarhiei austro-ungare pe care au trădat-o (...). De aceea fără nici o ezitare am luat hotărârea să ne punem sub protecția aliaților și în special a Franței și să plecăm înarmați prin Rusia pe unul din fronturile apusene"²³. Această alternativă era avută în vedere și de cabinetul condus de Al. Averescu, care potrivit lui Tăslăuanu socotea "ca întreg, corpul voluntarilor ardeleni și bucovineni să părăsească înarmat Moldova, și sub conducerea ofițerilor francezi să străbată cum va putea Rusia (...). După ce guvernul ne dăduse autorizația să plecăm, am luat contact cu misiunea militară franceză sub comanda generalului Berthelot ca să fixăm amănuntele"²⁴.

Semnarea tratatului preliminar de pace de la Buftea - București în martie 1918 a determinat Misiunea militară franceză condusă de generalul Berthelot să părăsească țara. "Guvernul român - notează șeful misiunii franceze într-un raport adresat superiorilor săi - a cerut pentru misiunile aliate un tratament de curtoazie și a solicitat ca ele să poată traversa teritoriul imperiilor centrale"²⁵. Cu toate acestea, generalul Berthelot a plecat prin Rusia spre Franța. În drum spre patrie, membrii misiunii franceze au atras prizonierii transilvăneni, bănățeni și bucovineni aflați în țara vecină. La Samara, de pildă, un grup de ofițeri din Corpul voluntarilor din Rusia, în frunte cu Voicu Nițescu, a luat legătura cu șefii misiunii militare franceze încadrându-se în armata Franței pentru a lupta pe frontul de vest²⁶.

În aceste condiții a fost desființat Corpul voluntarilor români. După desființarea acestui organism, O. C. Tăslăuanu a trecut în Basarabia unde a desfășurat o susținută activitate. De aici, el a luat legătura cu Ion Cantacuzino la Paris printr-o scrisoare expediată la 9/22 iunie 1918. Tăslăuanu l-a informat pe dr. Cantacuzino că în aceeași zi Comitetul Național al Românilor Emigrați din Austro-Ungaria s-a întrunit hotărând inaugurarea unei propagande în străinătate pentru cauza națională și în țările aliaților noștri din Occident. Autorul scrisorii a precizat, în continuare, că acest comitet își lărgeste cadrele introducând în sânul său și alți oameni a căror personalitate constituie o garanție pentru continuarea luptei naționale. De aceea, semnatul scrisorii îi propunea președenția comitetului creat la Odesa în 2 ianuarie 1918, motivându-și poziția prin cunoașterea sentimentelor patriotice ale lui I. Cantacuzino și "apreciind bunele servicii naționale ce puteți aduce neamului în Franța, spre care ne îndreptăm toate speranțele, comitetul nostru vă proclamă președinte al său, rugându-vă să binevoiiți a primi expresia deosebitei stime ce vă păstrăm"²⁷.

În vara anului 1918. Antanta a organizat o ofensivă de mari proporții pe frontul de vest, soldată cu victorii fulgerătoare. Înfrângerile suferite de puterile Triplei Alianțe au făcut ca rând pe rând aceste forțe să capituleze, mai întâi Bulgaria, Turcia, apoi Austro-Ungaria iar în final Germania.

În noile condiții, Al. Marghiloman a prezentat la 24 octombrie/16 noiembrie 1918 demisia cabinetului său în fața guvernului. În aceeași zi s-a format un guvern prezidat de generalul C. Coandă. Imediat, Regele Ferdinand a decretat remobilizarea armatei române. Tot acum a fost reînființat corpul voluntarilor români. Mulți ofițeri ardeleni și bucovineni au însoțit armata română în Transilvania și Banat. Acest organism militar a avut astfel un rol important în realizarea unității naționale prin actele plebiscitare de la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia.

În alegerile din noiembrie 1919, Octavian C. Tăslăuanu a fost ales deputat al corpului electoral Tulgheș în primul Parlament al României întregite, la a cărei înființare a luptat cu arma, cuvântul și condeiul.

NOTE

1. O. C. Tăslăuanu, *Spovedanii*, Ediție de Gelu Voican și Vasile Netea, București, 1976, p. 76-83.
2. *Octavian C. Tăslăuanu*, Volum comemorativ (coord. prof. Ilie Șandru), Miercurea Ciuc, 1978, p. 10-12.
3. Biblioteca Academiei Române - Secția Manuscrise (în continuare se va cita BAR secția Mss.), Arh. O. C. Tăslăuanu, mapa VIII, acte 4. Constantin I. Stan, *Intrarea României în război de partea Antantei și atitudinea românilor aflați în străinătate*, în *Apulum* XXIV, 1987, p. 326-327.
4. B.A.R., secția Mss., Arh. O. C. Tăslăuanu, mapa IX varia 3; Onisifor Ghibu, *Pe baricadele vieții. În Basarabia revoluționară 1917-1918. Amintiri*. Ediție de Octavian C. Ghibu, Chișinău, 1992, p. 171-172; Corneliu Mezea, *Dr. Vasile Lucaciu, Leul de la Sisești 1852-1922. Viața și faptele lui*, Satu Mare, 1936, p. 121-124.
5. B.A.R., Secția Mss., O. C. Tăslăuanu, mapa IX varia 3.
6. O. C. Tăslăuanu, *Spovedanii VII Sub flăcările naționale*, vol. III, *Corpul voluntarilor români din Rusia* (manuscris aflat în posesia familiei), f. 2-16; Constantin I. Stan, Doru E. Goron, *Contribuții aduse de voluntarii români transilvăneni și bucovineni la realizarea unității naționale românești (1916-1918)*, în *ActaMP*. IX, 1987, p. 133.
7. O. C. Tăslăuanu, *op. cit.*, (mss.), vol. III, f. 35-39.
8. "Vestul", Timișoara, nr. 233, din 6 ianuarie 1940.
9. "România", Iași. I nr. loc, din 14 mai 1917; Petru Nemoianu, *Prima Alba Iulia Voluntarii români în războiul pentru întregirea neamului*, Timișoara, 1922, p. 26-29; Ioan I. Șerban, *Primul corp al voluntarilor transilvăneni și bucovineni din Rusia*, (I), în *Apulum*, XXV, 1993, p. 443-446.
10. O. C. Tăslăuanu, *op. cit.*, (mss.), vol. III, f. 50-52.
11. *Ibidem*, f. 60-61; BAR, secția Mss. Arh. O. C. Tăslăuanu, mapa IX, varia 7 b; 16 a.
12. O. C. Tăslăuanu, *op. cit.*, (mss.), vol. III, f. 96.
13. BAR, Secția Mss., Victor Deleu *biografie Voluntarii români transilvăneni bucovineni - 8 iunie 1917*, vol. V., f. 514; O. Ghibu, *op. cit.*, p. 218; 223.
14. Evenimentul, Iași, XXV, nr. 104, din 10 iunie 1917.
15. O. C. Tăslăuanu, *op. cit.*, vol. II, *La corpul IV Armată*, (mss.), f. 65-68.
16. *Ibidem*, f. 131.
17. *Ibidem*, f. 133-134, „Gazeta voluntarilor”, Cluj I, nr. 12, din 25 martie 1923.
18. Gelu Voican, *Contribuția lui Octavian C. Tăslăuanu la istoriografia primului război mondial*, în vol. *Octavian C. Tăslăuanu, op. cit.*, p. 99-100.
19. Comte de Saint Aulaire, *Confession d'un vieux diplomate*, Paris, 1953, p.473.
20. O. C. Tăslăuanu, *op. cit.*, (mss.), vol. II, f. 175.
21. Arhivele Naționale, București, fond Președenția Consiliului de Miniștri-Miscelane, dos. 1 1917, f. 4; Al. Ioanițiu, *Războiul României 1916-1918*, vol. II, București, f. a., p. 363.
22. *Ibidem*.
23. O. Goga, *Ne învață Mărășeștii ....* Ed. de Stelian Neagoe, Iași, 1983, p. 152-153; O. Ghibu *op. cit.*, p. 496-498; Constantin I. Stan, *Contribuții privind activitatea lui Onisifor Ghibu pentru realizarea desăvârșirii unității naționale (1916-1918)*, în "ActaMN". XXIV-XXV/1987-1988, p. 760-761.
24. O. C. Tăslăuanu, *op. cit.*, vol. IV (mss.), *Activitatea românilor emigrați din Austro-Ungaria la Iași*, f. 5-6.
25. *Ibidem*, f.6.
26. Michel Roussin, *La mission militaire française en Roumanie pendant la première guerre mondiale*, vol. I, Paris, 1972, p. 99-102.
27. Constantin I. Stan, *Plecarea misiunii franceze din România*, în "Revista de istorie militară", nr. 2/1992, p. 10-11.
28. O. C. Tăslăuanu, *op. cit.*, vol. IV, (mss), f. 72-73.
29. Vezi detalii la: Constantin I. Stan, *Reluarea luptei de către armata română octombrie-noiembrie 1918*, în "Apulum", XXIII, 1986, p. 347-358.

OCTAVIAN C. TĂSLĂUANU AND THE BODY OF THE ROMANIAN VOLUNTEERS
FROM RUSSIA
(Summary)

This study deals with the presenting of some short bibliographic data, related to Octavian C. Tăslăuanu, a son of Harghita county.

The author of this study presents the activity of this personality in support of the creation of the body of Romanian volunteers from Russia. We are given here his approaches to the Romanian rulers, with a view to create this military organism.

The author of this study stops on the declaration from Darnița of March 1917, emphasizing the democratic and popular features of this document. At the same time, the role Tăslăuanu had in the mobilizing of the Romanian volunteers sent in June in the first batallion to Iași, in 1917. It is surprised the moment of the formation of the body of Romanian volunteers, with a strong accent on the role that Octavian C. Tăslăuanu had.

To draw a conclusion, the author points out to the patriotic character of Octavian Tăslăuanu's activity, within the framework of the Body of The Romanian Volunteers from Russia, a component part of this activity during the first world war, meant to contribute to the making of Great Romania.